

امام شناسی

نزد امامیه و زیدیه

بررسی تطبیقی اوصاف امامت نزد شیعه امامیه و زیدیه

www.ketab.ir

محمد افضلی

سرشناسه :	افضلی، محمدعلی، ۱۳۲۲ -
عنوان و نام پدیدآور :	امام شناسی نزد امامیه و زیدیه: بررسی تطبیقی اوصاف امامت نزد شیعه امامیه و زیدیه، محمد افضلی.
مشخصات نشر :	قم، ذکرى، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری :	۲۴۸ ص.
شابک :	978-622-631912-6
وضعیت فهرست نویسی :	فیا
یادداشت :	کتابنامه: ص ۲۲۳.
عنوان دیگر :	بررسی تطبیقی اوصاف امامت نزد شیعه امامیه و زیدیه.
موضوع :	امامت
موضوع :	Imamate
موضوع :	امامت -- دیدگاه زیدیه
موضوع :	Imamate -- Views of zaydiyyah
موضوع :	کلام زیدیه
موضوع :	Zaydiyyah theology*
موضوع :	کلام شیعه امامیه
موضوع :	Imamate Shiites theology*
رده بندی کنگره :	BP۲۲۳
رده بندی دیویی :	۲۹۷ / ۴۵
شماره کتابشناسی ملی :	۶۱۸۸۷۳۷

انتشارات ذکر

امام‌شناسی نزد امامیه وزیدیه

محمد افضلی

ناشر: ذکر / قم

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۹

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۳۱۹۱۲-۶

تلفن مرکز پخش: ۰۹۰۱۳۱۰۹۸۶۹

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۳	تعاریف و مفاهیم
۱۳	شیعه در لغت و قرآن
۱۵	شیعه در منابع شیعی
۱۶	شیعه در منابع اهل سنت
۱۹	رافضه و امامیه
۲۱	آشنایی با امامیه
۲۲	آشنایی با زیدیه
۲۲	زید بن علی
۲۴	اثار منسوب به زید
۲۶	افکار منسوب به زید بن علی
۲۸	زید و معتزله
۲۹	دیدگاه علماء در باب زید بن علی
۳۵	قیام زید بن علی در کوفه
۳۷	آیا قیام زید بن علی علیه السلام با اجازه امام معصوم علیه السلام بوده است؟
۴۵	فرقه های نخستین در زیدیه

بخش اول:

عصمت امام از دیدگاه امامیه و زیدیه

۵۵	فصل اول: عصمت امام از دیدگاه امامیه
۵۵	تعریف عصمت
۵۵	عصمت در لغت
۵۷	بررسی مفهوم عصمت نزد علمای امامیه

۶۰	ضرورت عصمت از دیدگاه علمای شیعه
۶۴	اثبات عصمت امام از دیدگاه شیعه
۶۴	ادله عقلی
۶۴	۱. دلیل اعتماد:
۶۵	۲. دلیل نقض غرض:
۶۷	۳. امام، اسوه مردم است
۶۸	۴. برهان بطلان تسلسل
۷۱	۵. لزوم اتمام حجت
۷۲	ادله نقلی
۷۲	قرآن
۸۳	روایات

۸۹	فصل دوم: عصمت امام از دیدگاه زیدیه
۹۰	ادله نفی عصمت امام از دیدگاه زیدیه

بخش دوم: علم امام از دیدگاه امامیه وزیدیه

۹۵	فصل اول: علم امام از دیدگاه امامیه
۹۸	دلیل اول
۱۰۰	اشکال (۱)
۱۰۰	پاسخ
۱۰۱	اشکال (۲)
۱۰۱	پاسخ
۱۰۱	دلیل دوم
۱۰۲	گستره علم امام
۱۰۲	الف. باورمندان به علم پیامبر و امام در محدوده نیازهای تبلیغی و رسالتی
۱۱۱	ب. باورمندان به علم گسترده و نامحدود امام
۱۱۴	ج. تردیدکنندگان در علم محدود و علم نامحدود امام
۱۱۵	علم امام به امور پنهانی
۱۲۲	خاستگاه علم امام
۱۲۳	۱. قرآن کریم
۱۲۴	۲. میراث علمی پیامبر و امام

مقدمه

بی شک یکی از اولین و مهم ترین مباحث اختلافی و بحث برانگیز که در حوزه‌ی معارف اسلامی از دیرباز میان دو گروه متکلمان اسلامی یعنی متکلمان شیعی و اهل سنت (معتزله و اشعری و...) بروز کرده است، مسأله‌ی امامت و جانشینی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می باشد؛ تا آن جا که مورخان فرهنگ و تمدن اسلامی، مسأله‌ی امامت را نخستین مسأله‌ی سرنوشت ساز در تاریخ اسلام می دانند؛ البته نباید از این نکته غفلت ورزید که اختلاف شیعه و اهل سنت در مسأله امامت تنها به تعیین فرد شایسته‌ای برای جانشینی پیامبر صلی الله علیه و آله محدود نمی شود، بلکه دیدگاه کلی این دو گروه در باب حقیقت و ماهیت امامت و جایگاه ویژه‌ی امام در جامعه‌ی اسلامی و صفات و ویژگی های او، با یکدیگر تفاوت های اساسی دارند، به گونه‌ای که همین تفاوت بنیادی سبب شده که این دو در تعیین جانشینی پیامبر صلی الله علیه و آله اتفاق رأی نداشته باشند.

از همین رو، شیعه برخلاف اهل سنت التزام و اعتقاد به مسأله‌ی

امامت را واجب و آن را یکی از ارکان و اصول دین و یا اصول مذهب می‌دانند. با این حال در بین فرقه‌های شیعه با این‌که امامت بلافصل بعد از پیامبر را مختص به امیر مؤمنان علی علیه السلام می‌دانند و تا امامت امام حسین علیه السلام اختلافی ندارند، اما نسبت به امامت بعد از ایشان نیز اختلافات متعددی در فرق شیعه وجود دارد که بیش‌ترین اختلافات به اختلاف در اوصاف و ویژگی‌های امام منتهی می‌شود. از آن‌جا که بیان اشتراکات و تفاوت‌های فرقه‌ها باعث آشنایی بیش‌تر با آن فرقه و هم‌چنین مورد استفاده محققان و نویسندگان و مبلغان و دانشجویان خواهد بود، بر آن شدیم تا به بیان تفاوت‌ها و اشتراکات دو فرقه‌ی امامیه و زیدیه بپردازیم. به‌طور کلی به نظر می‌رسد هر دو فرقه، پیرامون اصل جایگاه و ضرورت امامت در جامعه‌ی اسلامی به گونه‌ای باهم اتفاق نظر دارند؛ لکن باید دید آیا در دیگر مباحث امامت از قبیل تعداد، نوع شرایط، ویژگی‌ها و صفات امام، هم‌چنین ادله‌ی اثبات این صفات و راه‌های تعیین و تشخیص امام برحق و... اتفاق نظر هست یا خیر؟

مقام و منصب رفیع امامت که دارای نشان رهبری و ولایت جامعه‌ی مسلمین است، از منظر درون دینی از اهمیت خاص و ویژه‌ای برخوردار است؛ به گونه‌ای که برخی کارشناسان شیعی معارف دینی، آن را تالی تلوی مقام و منصب نبوت و بلکه بالاتر از آن دانسته‌اند؛ چرا که امام معصوم، حجت خدا بر زمین، کامل‌کننده‌ی دین اسلام، مفسر و حافظ معارف و احکام دین، اجراکننده و ضمانت اجرایی احکام و حدود، تأمین‌کننده‌ی عدالت اجتماعی و امنیت عمومی و رهبری سیاسی جامعه و عهده‌دار

هدایت و تربیت معنوی نفوس و استعدادهای بشری در جهت ارتقاء و رشد و تعالی آنان است.

باتأمل در جوامع روانی و برخی ادعیه و زیارات ائمه‌ی معصومین علیهم‌السلام مانند «زیارت جامعه کبیره»؛ به خوبی می‌توان به جایگاه و شأن رفیع این ذوات نورانی و مقدس پی برد. از باب نمونه در حدیثی طولانی از امیر المؤمنین علی علیه‌السلام بعد از ذکر برخی فضائل ائمه علیهم‌السلام هم چون «کلمة الله، حجة الله، نور الله» و... می‌فرماید:

«برای شناخت و درك جایگاه امام عقل سرگردان شده و قلم‌ها به بی‌راهه رفته‌اند؛ بزرگان كوچك و دانشمندان کوتاه فكر شده‌اند؛ شاعران وامانده و سخنوران درمانده‌اند. خطیبان به كلفت افتاده، خدایان سخن، ناتوان شدند و زمین و آسمان، از وصف شأن اولیاء (امامان) ناتوان گشته و به قواضع نشسته‌اند.»^(۱)

آن‌چه مسلم است تنها طریق رشد و تکامل بشری که سعادت دنیا و آخرت انسان را به ارمغان می‌آورد، چیزی نیست جز اعتقاد، تمسك و پیروی از وجود مقدس و نورانی ائمه‌ی اطهار علیهم‌السلام، به طور حتم، بهترین و کامل‌ترین نسخه‌ی شفا بخش تمامی دردها و مشکلات فردی و اجتماعی جوامع بشری چه در زمینه‌های معنوی و تربیتی و چه در مسائل دنیوی و اقتصادی و سیاسی، همه و همه در دستان نورانی ائمه‌ی اطهار علیهم‌السلام قرار دارند.

با توجه به این موارد، ضرورت شناخت امام و ویژگی‌های او و

علم به جایگاه و مقام او بر هر کسی لازم و ضروری به نظر می‌رسد؛ چرا که زندگی بدون شناخت امام، زندگی جاهلانه است و از حیات طیبه اسلام برخوردار نیست. «مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً»^(۱)

از این رو ما هم به فضل الهی و هدایت و توجهات خاصه‌ی خاندان عصمت و طهارت علیهم‌السلام و اولیاء خاصه‌ی مقام ربوبی، برآنیم که در این زمینه، قدمی بسیار ناچیز برداشته و در این کتاب به مبحث بسیار حیاتی صفات و ویژگی‌های ائمه علیهم‌السلام از منظر دو فرقه شیعه یعنی امامیه و زیدیه به تحقیق و پژوهش پردازیم و با مطالعه و مقایسه‌ی تطبیقی بین آراء این دو فرقه، مباحث و مطالبی کلیدی را مطرح کرده و با بررسی موشکافانه و پژوهش دقیق علمی، هر دو فرقه را رو در روی هم قرار دهیم، تا شاید راه حلی برای برخی از مسائل و معضلات علمی را در این زمینه، فراهم آوریم. امید این‌که به یاری حق و توفیق ائمه علیهم‌السلام در این کتاب، توانسته باشیم، قدمی بسیار ناچیز در راستای احیای و رشد علمی حوزه‌های علوم دینی برداریم.

محمد افضلی

زمستان ۱۳۹۸ / قم المقدسه